

AktieRadius

RADIUS NEDERLANDSE
VERENIGING VAN
HOUTDRAAIERS

Kwartaaluitgave van RADIUS Nederlandse Vereniging van Houtdraaiers

In dit nummer

Van de Bestuurstafel	3
Van de Redactie	3
Help houtworm. Houtworm helpt!	4
Rad van fortuin	7
Bericht uit de werkplaats	14
Zelf maken van een bril	15
Doorschijnend lampenkapje	17
In Beeld	19
De rest op de fles	21
Draaien met andere materialen	23
Fritz Heller	25
Lezers schrijven	28
Afdelingsnieuws	31
Lidmaatschap	35

REDACTIE

Eindredacteur: Arie (A.M.) Braspenning,
Bloemkeshof 85, 5301 WS Zaltbommel. Tel. 0418-513349.
E-mail: aktieradius@kpnmail.nl
Redactieleden: Rob Makink, Jan van der Meer, Ab
Kraaijeveld, Nico Oosthoek, Gerard Gaasbeek.
Correspondenten: Jan Pranger, Iet Feith

ADVERTENTIES

Wim (W.) te Winkel, Mispel 4, 7621 WB Borne,
tel. 074 266 21 82, e-mail: te.winkel@home.nl

KOPIJ

AktieRadius verschijnt viermaal per jaar; medio maart, juni, september en december. De redactie verzoekt u uw bijdragen zes weken vóór deze verschijningsdata liefst op CD of per e-mail aan te leveren. Foto's en tekeningen graag voorzien van uw naam zodat wij deze kunnen terugsturen.

Uiterste inleverdatum AktieRadius 69: 1 februari 2011

Deze stukken vertolken de mening van de inzender en behoeven niet de mening van het bestuur en/of de redactie te vertolken. Zij worden dan ook geplaatst buiten verantwoordelijkheid van RADIUS en de redactie. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden kopij in welke vorm dan ook inhoudelijk te beoordelen, zonder opgaaf van redenen te weigeren of in te korten. Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is slechts toegestaan met schriftelijke toestemming van het bestuur.

Colofon

Foto omslag: Foto uit Woodturning, nr. 183, januari 2008
Foto achterpagina: Hanglamp (Foto: Rik Mars)
Opmaak en druk: Drukkerij Ter Burg

Website RADIUS: www.houtdraaien.com

Het werken met voor het houtdraaien gebruikelijke gereedschappen, machines en uitgangsmateriaal kan gevaarlijk zijn. Lees vóór het gebruik de bijbehorende voorschriften en volg de daarin gegeven aanwijzingen zorgvuldig op. Noch de vereniging RADIUS, noch de redactie van AktieRadius, noch de auteurs van de in dit nummer opgenomen artikelen en advertenties kunnen enige aansprakelijkheid aanvaarden voor onvolkomenheden of andere fouten.

Van de bestuurstafel

Alweer de laatste uitgave in 2010. De tijd vliegt sneller om dan je denkt. Eind oktober hadden we de centrale DemoDag in De Meern, hoogstwaarschijnlijk de laatste die daar gehouden is. Het lijkt wel of deze locatie steeds kleiner wordt: letterlijk! De wand in de grote zaal komt steeds meer naar het toneel. Deze DemoDag was georganiseerd door de Scheldedraaiers. Deze nog vrij jonge afdeling verdient een groot compliment voor datgene wat ze tentoonstelden. Heel mooie maar ook speciale ontwerpen tezamen met leuke demonstraties o.a. van Cees Konings met zijn bloemen (die zeer in trek waren bij de aanwezige dames) en niet te vergeten onze Vlaamse gast Ceselle die mooi hout te koop had en ook leuke demo's gaf. We troffen het niet met onze leveranciers: alle drie waren ze afwezig vanwege uiteenlopende redenen, o.a. zakenreis, familieverplichtingen en gezondheid. Door hun afwezigheid kon nu in de "grote" zaal voor het eerst onze nieuwe videoapparatuur opgesteld en gebruikt worden. Dit viel in goede aarde, de demo van Axel Zijp kon nu door veel mensen gadeslagen worden. Het bestuur is blij met de aanschaf maar nog meer met de vaste beheerder/bediener van deze apparatuur Cok Verhoeven. Deze videoapparatuur is gratis

beschikbaar voor elke afdeling, slechts een kleine vergoeding voor de operator moet er betaald worden. Aanvragen aan Cok tel. 0252-518878, weer een stap in de goede richting om de DemoDagen ten goede te veranderen. Er waren zoals gebruikelijk meer dan 230 bezoekers en de dag verliep in een zeer gezellige sfeer. De tafel "leden voor leden" sloeg ook goed aan, het meeste wat er aangeboden werd wisselde van eigenaar. Eind november wordt de gecombineerde vergadering gehouden waarin getracht zal worden om een toekomstvisie voor de DemoDagen en eventuele veranderingen in AktieRadius af te spreken. Kortom, er staat voldoende op de agenda om onze vereniging aan te passen aan wensen van de leden. Met dankzegging aan de Scheldedraaiers voor de organisatie van de DemoDag wens ik u allen prettige feestdagen, een goede gezondheid en veel draaiplezier in het nieuwe jaar.

Namens het bestuur, Aat Meijboom

Van de redactie

We hebben geprobeerd dit nummer zo samen te stellen dat er vooral artikelen in staan die te maken hebben met deze tijd van het jaar, donker en feestdagen. Zoals u al hebt gemerkt voeren we ook enkele veranderingen door in ons blad. De inhoudsopgave naar voren gehaald (lijkt ons logisch) en is het afdelingsnieuws naar achteren geschoven. Na een aantal nummers bent u al snel gewend aan de nieuwe indeling. Blijft u vooral uw kopij insturen, ook al kan die

niet altijd meteen in het eerstvolgende nummer geplaatst worden. Maar wat extra kopij "op de plank" is voor de redactie altijd een rustgevend idee. We wensen u weer veel leesplezier en succes bij het (na)maken van de voorwerpen die worden beschreven. Ik wens u allen goede en gezegende kerstdagen en bovenal een goede gezondheid voor het nieuwe jaar.

Arie Braspenning

Help, Houtworm! Houtworm helpt!

Elk materiaal kent zijn nadelen en beperkingen. IJzer roest, beton kan rotten en goud is duur. Ons materiaal kent houtworm, of liever de houtworm kent ons materiaal ook. Meestal zitten we niet te wachten op dat beestje dat onze voorraad draaimateriaal aantast, of erger, een werkstuk dat we zorgvuldig ontworpen en gemaakt hebben doorboort.

Maar, ik heb het eerder gezegd, je moet je niet verzetten tegen het materiaal. Werk er mee samen!

Eerst die houtworm. De worm is de larve van een kevertje dat in het seizoen gewoon rondvliegt en een geschikte plek zoekt voor haar eitjes. Geschikte plekken zijn onbehandeld hout met de juiste voedingsstoffen, zodat de larve straks te eten heeft. Het ene hout is veel geschikter dan het andere omdat het meer voedingsstoffen bevat of omdat die meer toegankelijk zijn. Berken is heel gevoelig en ook

iepen. Eikenspint kan aangetast worden, maar het kernhout lijkt immuun. Wil je dus geen houtworm, berg je materiaal dan zo op dat er geen vliegende beestjes bij kunnen en zorg dat je ze niet in huis haalt door aangetast hout aan je voorraad toe te voegen (één enkel wormpje is genoeg...). Een werkstuk behandeld met lak, olie, was, enz. zal meestal niet aangetast worden. Het voedsel zit te diep weg voor het kevertje om het als geschikt voor zijn larve te herkennen en de afwerkingen zijn vaak giftig voor hen beide. Maar het is geen garantie: is alles voldoende behandeld? Dik genoeg? Binnenkant? Onderkant? Mijn houtvoorraad bleek niet immuun en is dat ook nooit geweest. Dat biedt verdriet of kansen voor bijzondere werkstukken. Ik maakte al eens een klokhuis van wormstekig berken en noemde het "Diner voor twee" (<http://www.rikmars.eu/objecten/dvt1.htm>), want, wat is er erger dan dat je een worm vindt in je appel? Precies, een halve worm! Laatst vond ik een stam iepen die flink was aangedaan. Gauw weggooien? Ik bedacht van niet. Mits dun genoeg, wordt het hout transparant door de houtwormgaatjes. Met een lampje erachter wordt je verlicht als door een sterrenhemel. Het stammetje was zo'n 25 cm in diameter. Ik heb er eerst, dwars op de lengte, twee kappen voor hanglampen uit gemaakt. De houtworm zat vooral in het spint, dus aan twee kanten zijn de kappen het meest transparant, maar ook in de kop van de stam zijn gaatjes ontstaan. Door een lampekap te maken uit kops hout is er meer lichtverdeling rondom door de houtwormgaatjes. Het leek me dat het twee muurlampjes zouden kunnen worden. Helaas was het resterende stuk net te kort voor wat ik in gedachte had. Door de stam schuin in te steken komt de bovenkant van het

tweede kapje in de uitholling van het eerste en was er toch nog genoeg hout. Het draaien deed ik door de bovenkant op een opspanplaat te schroeven. Waar te weinig hout was voor de schroeflengte heb ik er eerst hulphout opgelijmd. Toen heb ik de buitenkant in de gewenste vorm gedraaid tot waar de schroeven dat belemmerden. Daarna de binnenkant de buitenkant laten volgen zodat een wanddikte van 4 mm overbleef. Het eerste stukje kon ik

nog meten. Daarna heb ik met een krompasser gecontroleerd of de wanddikte gelijkmatig werd. Waar dat helemaal bovenin niet meer kon heb ik de vorm met behulp van een mal gecontroleerd. De binnenkant heb ik eerst ruw uitgedraaid (15-20 mm wanddikte) en daarna stukje voor stukje naar de einddikte. Gezien mijn handicap moet ik na een uur stoppen en later verder gaan. Dan blijkt door en door droog hout toch nog vreselijk te kunnen vervormen. Wat ik de ene dag rond had achtergelaten bleek de andere dag wel een centimeter onrond te zijn. Ik moest dus niet meer terugwillen naar het bewerken van het stukje van de vorige dag. Ik gebruikte aan de binnenkant een schalenguts en de exocet⁽¹⁾. Daarbij liet ik zo lang mogelijk een stomp in het midden staan om het werkstuk met het lossekopcenter te steunen. Met de exocet kon ik eerst snel een grote hoeveelheid materiaal afnemen om de ruwe holte voor te draaien. Daarbij treden dan

stevige krachten op, zodat het wel fijn was dat het werkstuk goed werd geklemd tussen de centers. Later, fijn afgesteld, heb ik met de exocet de diepere delen op wanddikte en vorm gedraaid. Ook vooraan had ik de exocet kunnen gebruiken, maar met een schalenguts wordt het naar mijn idee toch net iets gladder. Voor het laatste stuk van de buitenkant draaide ik het werkstuk om en klemde het met het lossekopcenter tegen een plaat met groef op een opspanplaat op de vaste kop. In de groef paste de rand van de kap. De vorm is weer met een mal te controleren. Alleen de laatste 10 mm moet ik met de hand weg zagen/steken/schuren. Veel houtwormgaatjes zijn na het draaien nog verstopt met boormeel. Een voor een alle gaatjes open peuteren of boren levert het getoonde eindresultaat. Voor de wandlampjes maakte ik tenslotte frames van mes-sing draad tussen een lampvoet en de kapjes.

Rik Mars

⁽¹⁾ De exocet is een ringbeitel met een instelbare spaanbegrenzer, vooral geschikt voor diep uitholwerk.

AFH Fijnhout

DE hardhout specialist voor bedrijf en particulier

- 80 soorten op voorraad
- Teak (o.a. dekdeeltjes)
- Plaatmat. (o.a. Bruynzeel hh)
- Bladen (aanrecht/tafel)
- Fineer
- Eigen zagerij

Amsterdamsche Fijnhouthandel

Minervahavenweg 14 Westpoort 3098 Tel. 020 -682 80 79 Fax 020-684 31 54
e-mail: afh@fijnhout.nl homepage: www.fijnhout.nl

Rad van fortuin

Vertaling van een artikel van Sue Harker, gepubliceerd in "Woodturning" nr. 183 (januari 2008). Met dank aan de redactie van "Woodturning" voor de instemming om dit artikel te kunnen publiceren. Jan van der Ploeg is naar aanleiding van het artikel uit Woodturning, zelf aan de slag gegaan om ook een dergelijke drinkbeker te maken.

Voor dit project gebruikte ik een open segmentwiel dat vrij makkelijk zelf is te maken (zie foto 2). Deze segmentplaat heeft zes gelijke delen voor zes segmenten die hierin op zijn plaats worden gehouden om gelijmd te worden in een complete rij segmenten. Deze drinkbeker is gemaakt van esdoorn (Acer Sp) en purperhart (Peltogyne Porphyrocardia) en gedraaid in vier onderdelen. Dit vereenvoudigt het draaiproces en het gebruik van contrastende houtsoorten.

De drinkbeker zelf is geconstrueerd van open segmenten, waarvan enkele gevuld worden met contrasterende vulstrips. Dit dient twee doeleinden: als eerste voegt het een decoratief effect toe aan de drinkbeker, maar belangrijker is dat het meer lijmoppervlak biedt op het smalste deel van de drinkbeker en het vormt een volledige ring aan de rand. De segmentbreedte wordt bepaald door de grootte van de drinkbeker die je wilt maken. Deze drinkbeker heeft een maximum diameter van 70 mm. Om de segmentgrootte te bepalen wordt de maat genomen op de diameter van 70 mm tussen twee spaken van het segmentwiel.

Bij mij heeft deze werkwijze het gewenste resultaat opgeleverd. Zie www.houtdraaiendehaarlemmermeer.nl, kies werkstukken, vervolgens kies per lid en ten slotte Jan van der

Ploeg. In de ledengalerie van de Radiussite www.houtdraaien.com is dit werkstuk ook opgenomen.

Nodig voor de drinkbeker

Purperhart:

Bodem drinkbeker 50 x 50 x 37 mm
Steel 15 x 15 x 180 mm
Contrastring 35 x 35 x 15 mm
Vulstrip 3 x 3 mm totaal 2 meter

Esdoorn:

Voet 60 x 60 x 20 mm
Afvalhout:
15 x 70 mm.

Met dank aan de redactie van "Woodturning" voor de instemming om dit artikel te kunnen publiceren.

Nieuw in Nederland!!!

MaxiCut Fostnerboren
Geschikt voor het gebruik in houtdraaibanken
Uniek in zijn soort door zelfsnijdende centreerpunt en spaanbrekers. Waardoor deze boor minder weerstand ontwikkeld. Verlengbaar door zijn unieke kolf, zonder schroef of inbus systemen. Deze kolf zorgt er tevens voor dat de boor niet kan gaan slippen. Makkelijk Naslijpbaar.
Leverbaar in de maten 13 t/m 55 mm en diverse inch maten
Verlening leverbaar met morse-konus MK1, MK2 en MK3

Filmpjes over de werking van deze boren kunt u vinden op:
www.colt-tools.com
Vraag de folder gratis bij ons aan!!!

Hegner & Ko
Fermiweg 16
3208 KT Spijkenisse

Tel: 0181-647535
Fax: 0181-647311

COLT
PROFESSIONELLE
BOHRWERKZEUGE

Foto 1
Neem een stuk purperhart van 50 x 50 x 37 mm en een stuk afvalhout met een lengte van 70 mm en lijm deze aan elkaar. Draai deze tussen de centers rond, waarbij het gedeelte afvalhout rond wordt gedraaid tot een diameter van 10 mm (de grootte van het geboorde gat in het centrum van het segmentwiel).

Foto 2
Bepaal de vereiste diameter van de drinkbeker en meet de ruimte tussen twee spaken van het segmentwiel op dat punt.

Foto 3
Leg langs de langsgleider van de cirkelzaag een stuk hout dat iets terugligt ten opzichte van de voorkant van het cirkelzaagblad. Stel de geleider af op de grootte van de te zagen segmenten. Als de opening naast de cirkelzaag in de zaagtafel wat groot is, is het verstandig om op de zaagtafel een dun stuk triplex te leggen waar de cirkelzaag door de zaagsnede heen doorsteekt.

Foto 4
Stel de dwarsgleider af op een hoek van 30°. De juiste hoek die een volledige cirkel van segmenten vormt in het zessegmentwiel.

Foto 5
Houdt het hout tegen de dwarsgleider en tegen het hout van de langsgleider en zaag op die manier de hoeveelheid segmenten die nodig zijn. Gebruik een duwhout om de segmenten direct weg te halen bij het cirkelzaagblad.

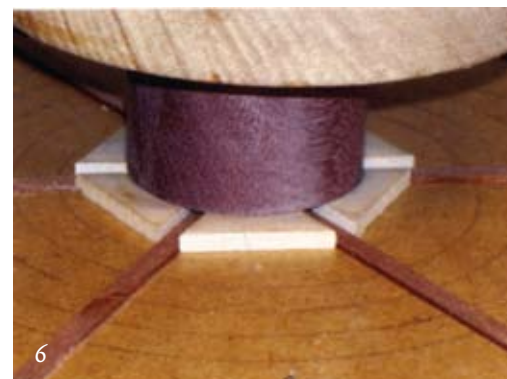

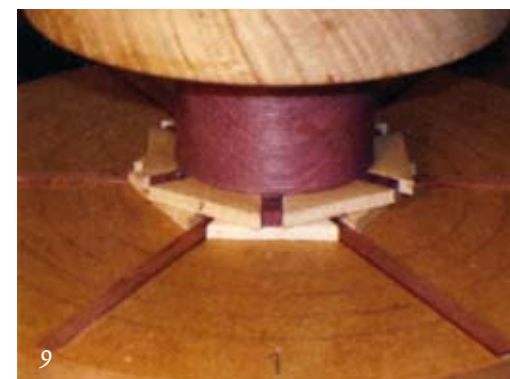
Foto 6
Lijm de eerste rij van de segmenten in en plaats ze in het segmentwiel. Plaats het stukje purperhart hierop met het stukje afvalhout in het geboorde gat van het segmentwiel zodat het geheel gecentreerd wordt. Plaats het geheel onder een lijmklem en laat het drogen.

Foto 7
Zaag vulstrips om de segmentopeningen te vullen. Om zaagsplinters te voorkomen, zet het purperhart m.b.v. dubbelzijdig plakband vast op een stukje afvalhout.

Foto 8
Lijm de vulstrookjes van purperhart in de segmentopeningen en verwijder overtollige lijm.

Foto 9
Lijm op de eerste rij segmenten een tweede rij segmenten. Plaats hierop weer het stukje purperhart met het afvalstukje in het geboorde gat van de segmentplaat. Klem het geheel weer vast met een lijmklem. Na droging de segmentopeningen weer vullen met vulstrookjes purperhart.

Foto 10
Lijm verder de negen rijen van segmenten en vul bij de 12e en 13e rij de segmentenopeningen weer met de vulstrookjes purperhart.

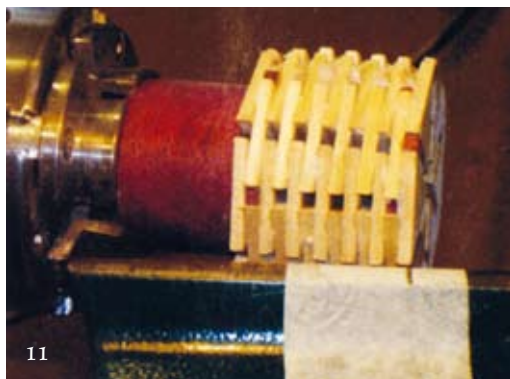

Foto 11
Klem de drinkbeker in een spankop met de voorafgedraaide sponning in het stukje. Plak op de leunspaan een stukje plakband en trek hierop een lijn die overeenkomt met de laatste rij segmenten. Controleer hiermee of de drinkbeker centrisc is op gespannen.

Foto 12
Stel de draaibank in op ongeveer 1800 t/min. Draai de drinkbeker rond en in de juiste vorm met een 10 mm guts.

Foto 13
Plak de buitenkant van de drinkbeker af met schilderstape. Hol de binnenkant uit met een 6 mm schalenguts.

Foto 14
Werk de binnenkant af met een ronde neus schraper. Houdt de schraper onder een hoek van 45°, dat geeft een mooie gladde binnenkant.

Foto 15
Draai de bodem van de drinkbeker in de vorm evenwijdig aan de binnenkant.

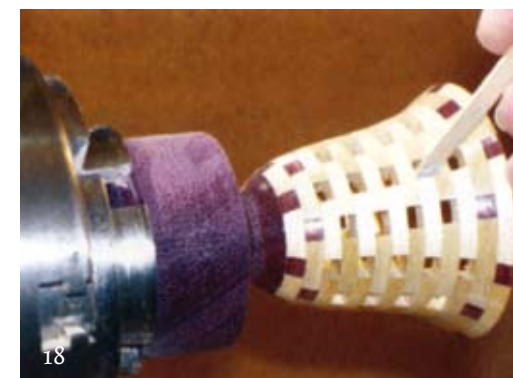
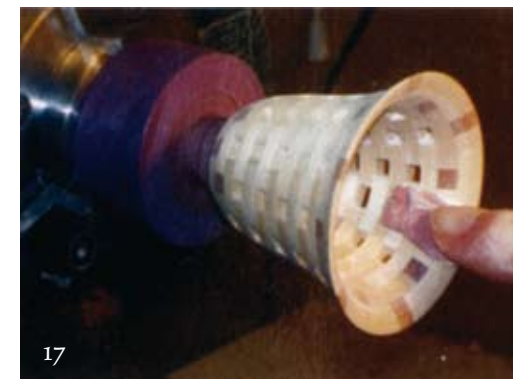
Foto 16
Schoor de buitenkant van de drinkbeker te beginnen met korrelgrootte 120 en daarna met opvolgende fijnere korrels. Eindig met korrel 600.

Foto 17
Schoor de binnenkant van de drinkbeker met dezelfde korrelgrootte als de buitenzijde. Houdt het schuurpapier op de 5 uur positie wat een vermindering geeft van afbramen bij de segmentopeningen.

Foto 18
Verwijder de lijmrresten in de segmentopeningen met een dun houtje omwikkeld met schuurpapier. Maak alles stofvrij en werk het geheel af met verscheidene lagen acrylganslak.

Foto 19
Draai de contrastring die op de voet van de drinkbeker komt. Maak die enigszins koepelvormig.

Foto 20
Boor een gaatje van 6 mm in het center van de contrastring. Dit is voor de steel van de drinkbeker.

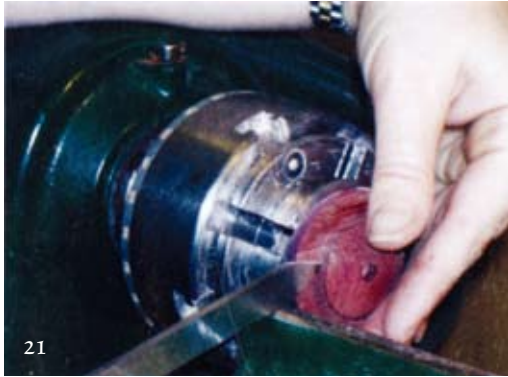

Foto 21
Schuur de contrastring en werk deze af. Maak op het eind van de ring een sponning om de ring in de voet te lijmen. Steek de ring af.

Foto 22
Zet het hout voor de steel in de spankop en boor in de bovenzijde van de steel een gaatje van 6 mm om hierin de drinkbeker te lijmen.

Foto 23
Draai de steel op maat en in de juiste vorm. Draai aan het eind een pareldetail.

Foto 24
Draai aan de andere zijde van de steel een zelfde pareldetail.

Foto 25
Neem het stuk esdoorn voor de voet. Boor daar met een forstnerboor een kamertje in dat inwendig past op de klauwtjes van de spankop.

Foto 26
Span de voet op in de spankop en draai een kamertje waarin de contrastring past. Schuur en werk de voet helemaal af.

Foto 27
Draai de voet om en span weer op in de spankop. Draai het overvloedige hout bij de bodem weg. Schuur de onderzijde en werk de voet volledig af.

Foto 28
Alle vier de onderdelen worden hier getoond. Lijm de drinkbeker in elkaar met een goede lijm.

Foto 29
De klus is geklaard.

Een doorschijnend lampenkapje

Met de lange avonden weer in aantocht komen gedachten aan verlichtingsmogelijkheden weer boven. Kunnen we daar iets mee met het hout-draaien, behalve dan de bekende kandelaars? Dit doorschijnende lampenkapje, bedoeld voor een waxinelichtje, kan daarin misschien voorzien. Het kan ook inspireren tot andere toepassingen. Het idee om hout doorschijnend te maken is ontstaan door het dun draaien van vers hout. Daar ben ik mee begonnen na het lezen van het boek "Turning Green Wood" van Michael O'Donnell. Om controle te hebben over de dikte laat je er een lamp op schijnen (foto 1). Hoe sterker het licht doorkomt hoe dunner het hout is. Alleen jammer dat het hout niet meer zo mooi doorschijnend blijft als het droog is! Hoe nu dat doorschijnende karakter te behouden? Contact met de auteur leverde niets op, noch anderen in mijn directe omgeving wisten raad. Dus maar zelf wat aan het experimenteren geslagen. Van een tak van een ceder en van een balkje vuren werden cilinders en taps toelopende kapjes gemaakt. De doorsnede was iets groter dan dat van een waxinelichtje. De laatste sneden in het verse cederhout werden gemaakt met een pas geslepen 10 mm guts aan de binnenzijde tot een dikte van ongeveer 1 mm. Een vinger werd aan de buitenzijde tegen het hout aangehouden als

Foto 1. Een dun gedraaide cilinder met verlichting aan de binnenzijde. Onderin moet nog wat hout weggehaald worden.

steun voor het werkstuk. Je wilt het natuurlijk zo dun mogelijk hebben. Het zal je niet verbazen dat er nog wel eens één kapot ging. Een klein sneetje in droog hout is nog wel te lijmen met secundelijm, maar in ernstiger gevallen is het opnieuw beginnen. Het verse hout werd op de draaibank geschuurd met watervast schuurpapier nadat eerst het bed goed geolied was. Enige afscherming kan geen kwaad want het water vliegt alle kanten op. Pas daarbij op de elektronica, ook voor je eigen veiligheid! Bij het droge hout werd de laatste mm afgeschuurd met korrel 150. Met een fijnere korrel werd het verder afgewerkt. Bij het drogen wordt het water in het hout vervangen door lucht en dat geeft reflectie. Daardoor wordt het lichter van kleur maar er wordt ook minder licht doorgelaten. Het water in vers hout of de lucht in droog hout vervangen door olie leek me een goed uitgangspunt. Als olie heb ik lijnolie en paraffine-olie genomen. De eerste is hardend maar een beetje gelig en de tweede is kleurloos maar hardt niet. Diverse lichte houtsoorten geprobeerd, maar geen van de loofhoutsoorten gaf een bevredigend resultaat, spinthout van cederhout en vurenhout wel. Om het water in het verse hout te vervangen door olie werd het in hete olie gedompeld. Het water gaat dan koken en het gaat geweldig schuimen.

Foto 2. Een werkstuk ondergedompeld in warme paraffine-olie. Door vacuüm te zuigen komt lucht en waterdamp vrij.

Foto 3 Een cilinder en een kapje van vurenhout met daarin een waxinelichtje. De cilinder is alleen afgewerkt met Deense olie. Dun vurenhout is van zichzelf al enigszins doorschijnend. Die doorschijn nam sterk toe na infiltratie met paraffine-olie kapje onder vacuüm. De kapjes met een doorsnede van 46 mm zijn geplaatst op een onderstel dat ventilatie van onderaf toelaat. Daardoor brandt de vlam veel rustiger.

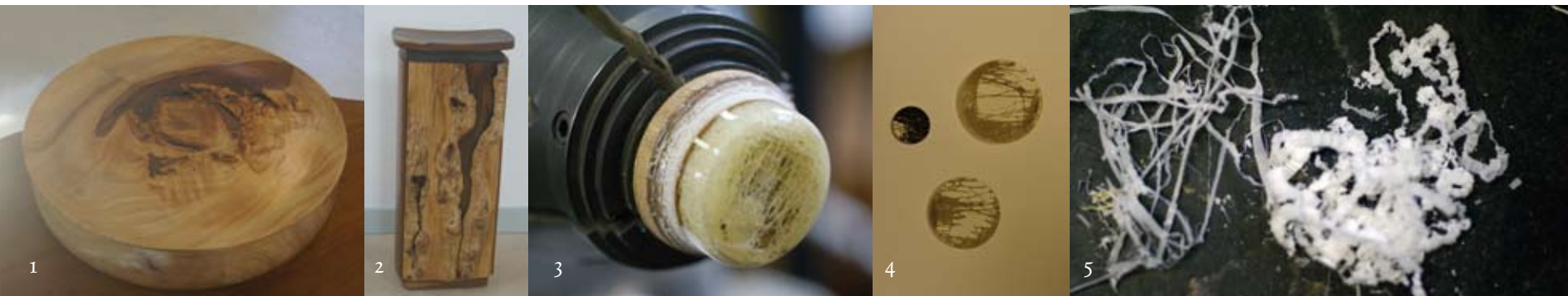
Vooraf bij lijnolie moest dit in de hand gehouden worden. Ik deed de olie in een blik en verwarmde het op een campingbrandertje. Volhouden tot het uitgeschuimd is. Het droge hout heb ik ook zo behandeld. Dat gaat veel minder schuimen en door de hoge temperatuur wordt ook veel van de lucht uit het hout gedreven. Een nadeel van de hoge temperatuur ($>100^{\circ}$) is wel dat het hout kan vervormen als er onregelmatigheden in zitten. Om dat te vermijden heb ik ook onder vacuüm gewerkt. Een weckfles werd voorzien van een flessenhals. Daarop past een stop die je kunt aansluiten op een klein handpompje waarmee je de lucht in aangebroken wijnflessen kunt verwijderen (vacu-vin). Eén en ander verwarmd in kokend water "au-bain-Marie" ($<100^{\circ}$), flink pompen en de lucht en resten water komen eruit (foto 2). De taps toelopende kapjes gaven het beste resultaat (foto 3). Dat komt waarschijnlijk doordat er meer van de draad in het hout doorgesneden wordt. De olie kan daardoor beter toetreden. Bij de cilinders zag je aan de kopsen kanten wel een goede doorschijn, maar in het midden veel minder. Ik vond het resultaat het mooist met paraffine-olie, maar met lijnolie werkte het

ook prima. De laatste heeft natuurlijk het voordeel omdat uitharding plaatsvindt. Het moet nog blijken hoe de paraffine-olie zich op den duur houdt. Wel heb ik de kapjes daarbij nog nabehandeld met Deense olie. Ik stel me voor dat er meer houtsoorten zijn waarbij deze methode van doorschijnend maken werkt. Ook andere soorten olie zouden geschikt kunnen zijn, maar let bij het verder experimenteren daarmee wel op eventuele vluchtige bestanddelen die gevaar kunnen opleveren in combinatie met open vuur en de gezondheid. Ook lampjes kunnen gebruikt worden als verlichtingsbron. Vooral LED-lampjes die weinig warmte produceren geven meer mogelijkheden met de vormgeving. Verschillen in houtdikte kunnen misschien mooie effecten geven. Kortom mogelijkheden tot variatie genoeg. Kent iemand anderen die hier ervaring mee hebben? Als er mensen mee aan de gang gaan dan hoor ik graag de ervaringen. Misschien kunnen we gezamenlijk deze techniek van het doorschijnend maken van dun hout verder uitwerken en de mogelijkheden wat betreft vormgeving verder verkennen.

Thijs Pons, T.L.Pons@uu.nl

IN BEELD: Iet Feith (1949)

Van ergotherapeute naar Bed and Breakfastrunner

Diep in het oostelijke gedeelte van het Gelderse landschap, dicht tegen de Achterhoek, ligt Hengelo (Gld.). In deze plaats runt Iet Feith met haar man (ex-boekhandelaar) haar bed en breakfast. Tot rust gekomen in deze prachtige bosrijke omgeving na een toch rijke en interessante loopbaan. Iet werd in 1949 in Arnhem geboren in een gezin van vader, moeder en vier kinderen, vier meisjes. Zij doorliep de lagere school (1955-1962) en van 1962 tot 1967 de Middelbare Meisjes School (MMS). Na deze opleiding met succes te hebben afgerond kwam zij tot het inzicht dat een administratieve baan toch niet dat was wat haar bevredigde. Zij besloot een opleiding te volgen voor ergotherapeute (ergotherapie is het bedenken van praktische oplossingen voor mensen die door ziekte of handicap niet meer alles kunnen). Na deze opleiding in 1973 te hebben afgerond trad zij in dienst van de Jellinek kliniek en daarna werkte zij in een wooncentrum voor gehandicapte jongvolwassenen. Omdat zij gedurende haar werktijd in dit centrum allerlei interessante oplossingen bedacht besloot zij in 1978 een studie industriële vormgeving aan de Rietveld Academie in Amsterdam te gaan volgen. Tijdens deze studie liep zij stage bij vier bedrijven, te weten: bij Steward Crystal (Engeland), bij de firma Hiemstra/Evolux later Lumiance,

vouwkartonnage (verpakkingen) in Delft en bij het bedrijf Assendelft Design op de ontwerpafdeling. In 1983 studeerde zij af aan de Rietveld Academie. Na haar afstuderen werkte zij bij de firma ESVEHA op de afdeling grafisch ontwerpen van briefpapier. Daarna werkte zij bij Cadec en hield zich bezig met het ontwerpen van tenten, rugzakken en fietstassen. Intussen had zij haar toekomstige man leren kennen die in Amsterdam een boekhandel had. In 1987 trouwde zij en verhuisde naar Haarlem. Zij kochten een oud pand en tot 1994 is zij bezig geweest het huis te renoveren. Door haar werkzaamheden met gehandicapten is zij in deze periode ook intensief bezig geweest met het ontwikkelen van bordspellen voor zowel niet- als wel gehandicapten. Deze spellen liggen gereed om op de markt te worden gebracht. Na deze inspannende "rustperiode" kwam zij in contact met de Kruisvereniging in Haarlem die haar verzocht de zorghulpwinkel waarin in het kader van de Wet Voorzieningen Gehandicapten (WvG) allerlei hulpmiddelen beschikbaar werden gesteld van de grond te trekken. In 2006 werd plotseling met dit onderdeel van de opvolgende organisatie van de Kruisvereniging gestopt. Zij kwam zonder werk te staan. In die tijd ontstond het plan om terug naar het oosten te gaan en vatte het idee

post om in die oostelijke regio te starten met een bed en breakfast service, onder de naam "de haas in de bedstee", die voor iedereen toegankelijk zou zijn. Voor gehandicapten en niet gehandicapten. In 2008 kochten zij in Hengelo (Gld.) een huis waarin dat mogelijk zou zijn. In de afgelopen twee jaar is veel tijd besteed aan het renoveren van dit huis en kon aan houtdraaien niet veel tijd worden besteed. Hoe komt het echter dat zij aan het houtdraaien is begonnen, vroeg ik haar. Zij komt dus uit een gezin met vier kinderen waarvan de vader een zaak had opgericht op het gebied van elektrotechniek en autotechniek. Na de oorlog was er een opleving van ambachtelijk bezig zijn en ging hij houtdraaien uit liefhebberij (de onderdelen voor zijn draaibank maakte hij op de zaak). Het houtdraaien werd dus de kinderen met de paplepel ingegeven. Dat is ook de reden dat twee zussen houtdraaien. In haar huidige huis heeft zij een ruime werkplaats waarin alle voor het houtdraaien aanwezige machines beschikbaar zijn. Zij opereert, wat het houtdraaien betreft uit respect voor haar vader, onder de naam: "de kleine raaf". Foto 1 laat een grote schaal met deksel zien van linden en appel. Behalve het houtdraaien heeft zij ook nog wat aan schrijnwerken gedaan. Het maken van kastjes bijvoorbeeld. Foto 2 laat een kastje zien van

6

afformosia met de natuurlijke kant van de boom die tijdens zijn leven schade heeft opgelopen, een stuk hout dat haar vader al koesterde en dus vele jaren bewaard en meeverhuisd is. Uit haar levensloop blijkt m.i. dat Iet een zeer creatieve vrouw is die regelmatig op zoek is, maar ook open staat voor iets nieuws. In AR 67 hebben we uitvoerig kunnen lezen en aan voorbeelden kunnen zien hoe zij nu met het toepassen van kunsthars in het houtdraaien bezig is. Foto 3 laat zien hoe een stukje giethars op de bank kan worden bevestigd en foto 4 toont ons de draaispanen van kunsthars. Door werkstukjes op de lichtbak te leggen krijgen we in de foto's 5 en 6 een beeld van de doorzichtigheid van kunsthars in een werkstuk. Aanvullend op haar artikel geeft Iet ons nog de volgende tips: kunsthars in de hobbywinkel is te koop in kleine blikjes, merk: "Make me" giethars en harder. Een aangebroken blik blijft in de koelkast lang houdbaar. Het gereed maken van het giethars kan probleemloos in kleine blikjes van bijvoorbeeld tomatenpuree of zalm. Medicijnpotjes en vleesschaaltjes van polystyreen (PS) zijn geschikt als mal, de giethars hecht hier niet aan. Restjes aangemaakte giethars niet weggooien maar gebruiken om te zoeken naar nieuwe toepassingen.

Roelof C. Schmidt, Everdingen

Foto 1. Wortel van kersenboom.

Foto 2. Tot cilinder gedraaid – diameter ongeveer 4 cm

Foto 3. Gat boren van 32 – 35 mm afhankelijk van flessenhals

Foto 4. Gat boren in de uitsparing voor stift: zie stiftlengte

“Op de fles”

Flessensluiters zie je vaak als kurkje of de luxere RVS met rubberringen met een gedraaid bovenstuk. Onlangs zag ik een ander voorbeeld waar de kurk in was verstoppt en die over de fles werd geschoven. Leuk om te maken, weg te geven of te verkopen. Daarom maar even een demonstratie in foto's.

Foto 8. Variaties op een thema.

Benodigdheden:

- * stukje hout/kunststof, etc. van 10 cm en een diameter van ongeveer 4 cm.
- * kurkje met stift (Schulte, Memenco, Baptist, etc) of ook zelf draaien.
- * boor 32-35 mm en boor voor stiftdikte.
- * afwerkmateriaal.

Creativiteit en afwerking maken er natuurlijk iets eigens van. Het maakproces staat bij de foto's.

Veel draaiplezier.

Jan Pranger. www.arstorno.nl

Foto 6. Decoratie aanbrengen, afwerken en afsteken. Het “flapperijzer” (voor de decoratie) kun je zelf maken uit b.v. een oud zaagblad of in dit geval een oud plamuurmes.

Foto 5. Diepste punt overnemen tot waar uiterlijk kan worden afgestoken.

Foto 7. “Op de fles”

Draaien met andere materialen

Het lijkt wellicht wel op vloeken in de kerk door een artikel te schrijven in het vakblad voor houtdraaiers over het draaien van andere materialen dan hout. De praktijk is echter dat vele houtdraaiers graag experimenteren. De draaibank is nooit exclusief bedoeld geweest voor het draaien van hetzij hout hetzij metaal. Draaiers in het verleden hebben van alles uitgeprobeerd. Je hoeft alleen maar musea te bezoeken en je ogen eens goed de kost te geven. Deze zin in experimenteren met ander spul dan hout gaat tot op de dag van vandaag door. Lees maar eens door de jaargangen van de verschillende tijdschriften over houtdraaien. In dit artikel ga ik proberen een kleine opsomming te geven zonder volledig te zijn. Het meeste wat ik beschrijf heb ik zelf op de draaibank gehad of heb ik met eigen ogen gezien bij een collega draaier. Buiten beschouwing laat ik hier het draaien van de diverse metalen. In principe wil ik alleen bespreken wat iedereen op een "normale" houtdraaibank zelf ook kan draaien. Het criterium is dus eigenlijk alle materialen die je kunt draaien waarbij de beitel, afgesteund op een leunspaan, in de hand gehouden wordt en niet vastgezet is in b.v. een kruissupport. Overigens is deze keuze hoogst

subjectief want het is goed mogelijk verschillende soorten metaal op een gewone houtdraaibank te draaien, maar ja ergens moet je een grens trekken. Bij de opsomming in dit verhaal maken we onderscheid in plantaardig, dierlijk en anorganisch materiaal. In deze aflevering wil ik het hebben over het dierlijk materiaal. Van de dierlijke materialen voor houtdraaiers is wellicht ivoor het meest bekend. Ivoor wordt al eeuwenlang ingezet voor exclusief draaiwerk. Ivoor is echter een verzamelnaam voor de tanden van verschillende dieren. Het bekendste is natuurlijk ivoor van olifantentanden. Internationaal rust er een moratorium op de handel in olifant-ivoor. Slechts bij hoge uitzondering komt er nog wat ivoor legaal op de markt. Door zijn zeldzaamheid is het peperduur geworden. Prijzen van 1000 euro voor een kilo ivoor zijn heel normaal. Op rommel- en andere markten

zijn soms nog oude ivoren biljartballen te vinden die de draaier kan gebruiken. Een andere bron is mammoetivoor. Mammoetivoor wordt in Rusland gevonden in de permafrost. Het mag zonder vergunning volkomen legaal verhandeld worden. Het is echter vaak van matige kwaliteit en doordat het gewenst is als vervanger voor olifantenivoor ook niet bepaald goedkoop. Andere ivoorsoorten zo als walrusrand zijn niet verkrijgbaar en so wie so uit den boze, naar mijn mening. De van oudsher goedkope vervanger van ivoor is natuurlijk been. Been is al heel lang ingezet voor klein draaiwerk. Been heeft het nadeel dat het hol is en dat de dikte van de beenwand bepaalt hoe groot de doorsnede van het draaiwerk zal zijn. Benen draaiwerk is dan ook vaak samengesteld uit separate stukken die in elkaar geschroefd worden. Het meest geschikt is been van de voorpoten van runderen. Momenteel zijn er leveranciers van

draaibenodigheden die kant en klaar geprepareerd (ontvet en gebleekt) been aanbieden afkomstig van runderen uit Zuid-Amerika. Dit been is zeer dikwandig en vast van structuur. Ook in dierenpeciaal zaken is geprepareerd been te koop als kauwbotten voor honden. Het is echter dunner. Een derde materiaal is hoorn. Hoorn van de waterbuffel uit India wordt soms gepolijst en al verkocht als decoratiemateriaal. Soms vind je het ook op rommelmarkten. Op internet zijn er ook handelaren die dit aanbieden. Het is volkomen legaal. Het is een afvalprodukt bij het slachten. Ten slotte nog geweien. Gweien van hertachtigen die jaarlijks gewoon door de dieren afgestoten worden leveren ook materiaal voor klein draaiwerk. Een speurtocht op internet levert wellicht een bron op.

Jan Hovens

Wordt vervolgd.

Waar kiest de vormgever in hout

U zoekt Japanse zagen en beitels, 'n schaaft van Lie-Nielsen of Clifton. Of een perfecte houtdraaibank met opspangereedschappen voor klein en groot werk en keuze uit honderden houtdraaibeitels. U bent meubelmaker of houtsnijder. U wilt

uit de grootste collectie

alles zien en lezen op het gebied van de ambachtelijke houtbewerking. Voortaan vindt u alles onder één dak! Welkom van dinsdag t/m zaterdag en ook op donderdagavond!

Beekstraat 30
6811 DW Arnhem
Tel.: 026-4451644
Fax: 026-4424435

gereedschappen? **BAPTIST**
VOOR HOUTBEWERKERS
houtbewerkers@baptist.nl

Fritz Heller, musicus en instrumentbouwer (1952)

Kleine oorzaken, grote gevolgen: een bezoek aan een muziekinstrumentenmuseum in Stockholm in de zestiger jaren betekende een mijlpaal in het leven van student Fritz Heller. Hij werd getroffen door de muziek, het geluid en de uitstraling van oude instrumenten uit de Renaissance. Het besef dat je deze compleet andere instrumenten zelf kan nabouwen en ook bespelen was een kantelpunt in zijn leven.

EEN KEUZE VOOR HET LEVEN

“Ik voltooide mijn studie, maar koos daarna bewust voor een parttimebaan als arts-psychotherapeut om me daarnaast te verdiepen in het bespelen en bestuderen van muziek uit de 16^e eeuw. Navraag leerde mij dat in Engeland John Hanchet ver gevorderd was met het nabouwen van houten blaasinstrumenten, weliswaar toen vaak nog met een plastic riet (mondstuk). Het klikte uitstekend tussen ons en ik heb hem aangeboden om het plastic te vervangen door origineel dubbelriet. Dat werd mijn eerste baan in deze branche. Ik heb in totaal duizenden rieten

voor Hanchet gemaakt, die op zijn beurt mij de eerste kneepjes van het ambacht van muziekinstrumentbouwer heeft bijgebracht. Een aantal jaren hebben wij intensief samengewerkt om instrumenten te ontwikkelen en te verbeteren. We verrichtten nauwkeurig onderzoek in musea in Duitsland en Oostenrijk en gaven samen lezingen en cursussen.”

BAROCCO LOCCO

In 1980 is Fritz voor zichzelf begonnen. Hij heeft een houtdraaibank gekocht en kreeg van John Hanchet een partij hout en een set lepelboren. Zijn eerste zelfstandig vervaardigde instrumenten waren doedelzakken, die destijds voornamelijk in Engeland en Schotland werden gemaakt en bespeeld. Hij bouwde snel een reputatie op van bouwer en bespeler van Renaissance-doedelzakken en -blaasinstrumenten. In die periode besteedde hij echter meer tijd aan optredens, vanuit de gedachte dat er eerst maar gespeeld moest worden. Hij heeft met zijn ensemble ‘Barocco Locco’ (te beluisteren via YouTube) veel successen behaald, een aantal cd’s opgenomen met onbekende muziek en deze gepromoot via concerten. Het bouwen kwam op de tweede plaats, daar was later wellicht meer tijd voor beschikbaar. De combinatie arts/musicus/instrumentbouwer werkte een tijd goed, maar op den duur ging het ten koste van zijn gezondheid en

moest er een keus gemaakt worden. In 2003 is de praktijk in Aken verkocht en sindsdien heeft de inmiddels in Haarlem woonachtige Fritz zich alleen nog beziggehouden met muziekprojecten en het bouwen van instrumenten.

ADRENALINE VERRUILD VOOR RUST IN DE WERKPLAATS

Twee nieuwe ontwikkelingen noopten hem zijn koers opnieuw bij te stellen. Hij heeft een gedeelte van het bedrijf van John Hanchet overgenomen en het aantal opdrachten, vooral uit Engeland, nam sterk toe. Tot zijn eigen genoegen heeft hij de adrenaline op het podium voor een groot deel verruild voor rust in de werkplaats, waar hij nu per week 20 tot 30 uur vertoeft. Nog altijd verricht Fritz onderzoek in musea in Duitsland, omdat nog niet alle instrumenten in kaart zijn gebracht. Tegenwoordig gebruikt men zelfs röntgen- en scanapparatuur om het verloop van de boringen exact op te meten. Bij het nabouwen is het cruciaal om te proberen te snappen hoe je collega 400 jaar geleden heeft gewerkt. Met kappen en snijden werd de vormgeving van het instrument voorbereid. De toenmalige hout-

draaibanken werden vooral gebruikt voor de afwerking. Met een serie lepelboren werden de blaasinstrumenten stapsgewijs uitgehold.

HISTORISCHE HOUTSOORTEN

Net als vroeger zijn esdoorn en buxus de meest gebruikte houtsoorten, maar ook pruim, meelbes, appel, peren en wilde lijsterbes worden gebruikt. Als enige exotische houtsoort werd destijds via de handel ebbenhout geïmporteerd. Opmerkelijk is dat men met behulp van de huidige wetenschap via een ‘houtkalender’ (dendrochronologie) heeft kunnen achterhalen dat sommige van de vroegere ambachtslieden binnen een jaar na het kappen van de boom met het hout aan het werk gingen.

HET HART VAN DE WERKPLAATS

Fritz beschikt over een ongelooflijk groot assortiment aan boren en ruimers, gereedschap wat het hart vormt van zijn werkplaats. In de jaren ‘80 heeft hij in Oostenrijk nog een aantal sets lepelboren kunnen bemachtigen bij de enige man die ze kon smeden. Na het overlijden van deze smid heeft hij zijn technologie noodgedwongen aangepast en gebruikt nu moderne conische beton-/lepelboren. Sommige puristen wijzen dit af, omdat de holte door ouderwetse lepelboren enigszins ovaal wordt. Zijn moderne kanonboren beschikken zelfs over gaatjes waar via een compressor perslucht doorheen stroomt, zodat hij 2 meter recht kan boren met een flexibele schacht. Voor dit boren gebruikt hij een lange draaibank uit 1870 van de firma Pfeil&Co. Hij heeft deze

machine aangepast met een lange lat, een veiligheidssysteem waarmee hij de motor kan in- en uitschakelen. Alle instrumenten worden stapsgewijs voorgeboord en daarna 'geruimd'.

DODE WORMEN BOVEN DE 60 °C

"Ik koop mijn hout per boom bij de firma Hutzelmann, midden in een prachtig natuurgebied in Duitsland en bewaar het in twee opslagruimtes in Haarlem en Aken. Bij de timmerfabriek in Aken is de opslagruimte overdekt met plexiglas, waardoor de temperatuur soms tot boven de 60 °C kan oplopen. Dat heeft tot gevolg dat alle schadelijke wormen en torren het loodje leggen. De stammen, die alleen aan de bovenkant met paraffine zijn ingesmeerd, zet ik rechtop zodat het water eruit loopt. Na ± 5 jaar is het hout voor mij bruikbaar."

GEKOOKTE LIJNOLIE

Afhankelijk van de houtsoort en de bestemming verdwijnt het voorgedraaide hout voor langere of kortere tijd in de gekookte lijnolie. De pijpen van de doedelzakken worden door een 2- of 3-jarige behandeling als het ware geplastificeerd, het hout gaat een beetje dood, waardoor het niet meer vibreert. Zinken, pommers en schalmeien worden slechts 3 of 4 dagen ondergedompeld. Buxushout wordt gekookt in de lijnolie, dan blijft ook dat stabiel. Een ander voordeel is dat het ruimen door de ingetrokken lijnolie 'gesmeerd' verloopt en dat het appel- en perenhout daarna niet meer 'kruimelt'.

SCHUREN MET OLIE

"Schuren doe ik met de hand vanaf korrel 150 tot 600. Als je met de nerf mee schuurt, dan respecteer je het hout en er ontstaan geen krassen. Ik gebruik alleen hoogwaardig schuurlinnen en doop dat tijdens het schuren in de lijnolie. Als afwerking hanteer ik verschillende systemen met als basis lijnolie. Voor esdoorn wordt soms henna of alkan-na als kleurstof toegevoegd, die met de olie naar binnen dringt om een traditionele kleur te verkrijgen. Door deze historische methode krijgt het geoliede hout een mooi oppervlak, het hout gaat leven en na 10 jaar is dat nog steeds zo. In Frankrijk heb ik een beits gevonden die door de reeds aangebrachte olie heengaat om de kleur te corrigeren of aan te passen."

EXPORT

De meeste van zijn instrumenten verdwijnen over de grens, vooral naar Engeland en Duitsland. Veelal werkt hij op bestelling. Kostbare instrumenten werden vroeger meerdere keren gesig-neerd. Fritz signeert minimaal twee keer, dat zegt dus iets over de prijs die voor dit uitmuntende vakmanschap betaald dient te worden.

fritz@heller-web.net, tel. 023/5393463

Ab Kraaijeveld

Bericht uit de werkplaats

Eerder schreef ik over de tol "Melkweg III". Eind april heb ik een stukje ebbenhout gekocht. Ik had nog zilverdraad van 1 mm en van 0,5 mm dik en nog een partijtje zilverafval. Dat laatste heb ik geruimd tegen een metertje zilverdraad van 1,5 mm dikte. En daarmee ben ik aan de slag gegaan. Gaatjes geboord, stukjes draad er in gelijmd met secondenlijm en daarna verder gedraaid. De tol is echter niet helemaal zuiver. Of hij is te zwaar (100 gram), of de punt zit niet exact centrish, of hij is niet uitgebalanceerd, want hij draait slechts 1 minuut, tegen 3 minuten voor "Nachtelijke Hemel", die in AktieRadius nr 66 stond. Oh ja, het zijn 404 stukjes zilverdraad. "Melkweg III" is ook een mooi voorbeeld van de combinatie van hout met metaal. Zilver is zacht genoeg om te draaien, al moet je wel dunne krulletjes maken. Inmiddels zijn beide tollen verkocht aan een winkel in Rotterdam, die ook tollen van Klaus Mader verkoopt. De tip voor de winkel kreeg ik van het jurylid van het project "Kunst in de etalage" bij ons in de wijk. Daar heb ik tot nu toe bijna altijd aan meegedaan. Ik won al eens de eerste prijs. Ook dit jaar heb ik hoge ogen gegoooid. Het thema was "Retourtje Schiebroek". Ik had een groot wandplastiek gemaakt, een ronde cirkel die een stuk spoorrails moest voorstellen. Diameter ca 50 cm, het maximale van mijn draaibank. Spoorbreedte ongeveer 30 mm. Bovenin het wapen van de voormalige gemeente Schiebroek, in de vorm van een medaillon, onderaan een medaillon met daarin een vraagteken. Zoals altijd kostte het draaien zelf minder tijd dan het ontwerp en de manier van uitvoering. Begin oktober kreeg ik via een mailtje het verzoek of ik iemand wist om iets te draaien. Na enig heen en weer mailen bleek dat het ging om honderd houten voetjes. De

vrager bleek een oud-KPN-er te zijn, die oude telefoontoestellen van een bepaald type van het merk Ericson restaureerde. Het originele voetje is van hout, dus ook de vervangende voetjes moesten van hout zijn. Het voetje heeft de volgende maten, diameter 32 mm en die diameter zit op 4 mm vanaf de onderzijde, totale hoogte 12 mm, aan de bovenkant zit een cilindertje van 1 mm hoog bij een diameter van 21 mm. De zijkant is een kromme. Aan de onderzijde zat een gat van 3 mm diep en 24 mm diameter voor een vilten anti-kras-schijfje. En er zat een centrish gat in voor een M3 boutje met verzonken kop. Na 2 weken waren de voetjes klaar. Alles zonder mal gedraaid. Zo op het oog zag je geen verschillen. Alle rondingen zijn met de beitel gedraaid, en de bodem van de uitholling voor het viltje is met een "box-scraper" recht en glad gemaakt. En zo blijf je maar bezig. Maar het heeft ook zijn voordelen. Want je bent van de straat, en dan kom je ook niet in de kroeg.

Houtdraaiër.

Lezers schrijven

Lezers schrijven is een rubriek waarin “artikelen” van lezers worden geplaatst. Deze artikelen worden buiten de verantwoordelijkheid van het bestuur en de redactie geplaatst en moeten van een opbouwend karakter zijn voor de vereniging.

Tip, naar aanleiding van ‘Draaien met kunsthars’

In AR no.65 stond een artikel van Rik Mars over ‘draaien met kunsthars’. In verband hiermee wil ik de volgende tip geven. Het doel van het werken met kunsthars kan zijn: 1. Reparatie en vullen van scheuren. 2. Verfraaiing van een werkstuk. In beide gevallen is het grootste probleem om het vloeibare kunsthars op zijn plaats te brengen en te houden totdat het verhard is. Probeer het volgende: maak opstaande kanten met een plastisch blijvend materiaal, z.g. ‘dijkjes’. Sluit verder alle kanten waar de vloeistof uit kan lopen af. Ideaal hiervoor is boetseerwas. Door lichte verwarming met de handen, magnetron, zon of warm water wordt het kneedbaar. Maak je vingers iets vet om kleven aan de handen te voorkomen. Beeldhouwers of boetseerclubs hebben het meestal wel in voorraad. Anders ben je aangewezen op speciaalzaken voor kunstenaarsbenodigdheden. Een andere mogelijkheid is om aan de lucht verhardende kunstklei te gebruiken, plasteline genaamd. Blokker verkoopt onder de merknaam DASH handige pakjes van ongeveer één kilo en die kosten nog geen twee Euro! Het ‘pakt’ door het licht met water te bevochtigen en als een ‘steunwalletje’ op de gewenste plaats vast te zetten. Het hoeft niet te verharden want het is stevig genoeg om meteen verder te werken. Na afloop schoonmaken en eventueel luchtdicht verpakken met een vochtig lapje. De klei blijft dan eindelijk houdbaar. Met één van deze materialen maak je de genoemde verhoging en kun je het kunsthars gaan gieten. Zorg dat de openin-

gen verder allemaal goed dicht zijn want het kunsthars gemengd met de harder kruipt overal tussendoor. Succes.

Herman Erbé.

Abranet-schuurmiddelen

Tijdens de juni-bijeenkomst van onze afdeling bracht iemand een voor mij nieuw schuurmiddel ter sprake. Het zou o.a. in bouwmarkten te koop worden aangeboden en veel beter schuren dan normaal schuurpapier. Hij bood ons aan uit Engeland een standaardverpakking mee te nemen. Die bestond uit 50 velletjes van 70 X 125 mm in 8 groftes van korrel 100 t/m 500 en kostte € 16. De achterkant kan aan hulpstukken vastklitten. Mijn eerste indruk was dat de velletjes van kunststof waren. Zeg maar een technische versie van Scotch Brite schuurponsjes, maar dan in een open structuur. Tijdens gebruik zag ik dat het schuurstof door het vel richting afzuiger vloog en niet zoals anders om

Links korrel 100, rechts 100 (beide gebruikt), midden achterkant.

het papier heen. Wat me naast het verbluffend goede schuurresultaat ook direct opviel, was dat ik niet steeds naar een ander stukje hoefde door te schuiven omdat de gebruikte locatie niet met stof volliep. Wat ik anders nooit doe, ik ging nu door tot korrel 400 omdat het oppervlak zo mooi werd. Dit op werkstukken van robinia, esdoorn en vogelkers. Omdat ik deze ervaring in AktieRadius wilde delen, heb ik geprobeerd wat informatie bij elkaar te googelen. Ik vond dat het een Fins product is van de firma Mirka (www.mirka.com), dat het schuurmiddel aluminiumoxide is (dus geen kunststof) en de drager een net van polyamide. Mirka geeft op dat de standtijd tenminste 2X zo groot is als bij normale schuurmiddelen en dat het verschil tot 8X kan oplopen als materialen worden geschuurd die het schuurmiddel snel laten vollopen. De lijst die google verder opleverde gaf veel links. Een daarvan was een citaat van een gebruiker, dat de versie van Festo goed werkt, maar door die van Mirka veruit wordt overtroffen. Weinig links leverden iets op over de leverbaarheid, met als uitzondering daarop de ons bekende craft.nl. Ook vond ik diverse hulpwerktuigen, al dan niet met aansluitingen voor stofzuigers. Of die voor ons interessant zijn betwijfel ik omdat ik niet de indruk heb dat ze zo flexibel zijn als bijvoorbeeld Velcro-pads.

Houtdraaien en vormgeving

In de rubriek “lezers schrijven” volgt u de zoektocht van het houtdraaien als mogelijkheid om vormen en objecten te maken, die b.v. geborgenheid, robuustheid, tederheid, beweging, een dier of landschapselement uitbeelden. Wat wil de maker ons laten zien? Een groep van ongeveer 12 houtdraaiers komt twee keer per jaar bijeen om de gemaakte creaties te tonen en te bespreken. Daarbij ontzien de

Foto 1 van Albert Jan Roukema: diepzee leven, de octopus - moerashout met excentrisch gedraaide ornamenten.

leden elkaar niet. Opbouwende kritiek zonder waardeoordelen – we helpen elkaar verder op het pad dat vormgeving heet. Zo ook zaterdag 13 november 2010 bij Muck Douma in Haarlem. Het onderwerp was deze keer “wanddecoratie”. Aan de hand van de getoonde stukken (zie foto+maker) ontstond er een discussie, die zich laat samenvatten in termen als:

Foto 2 van Ab Strijker: wanddecoratie – schijven acacia op betongaas

Foto 3 van Marcel van Berkel: Waddenzee impressie – eruptie van water en ribbels zand.

- Handvaardigheid tot in het extreme; je moet volkomen vrij zijn in de beitelvoering om te maken wat je wilt.
- Ontwerpen-tekenen-schetsen of draaiende weg tot de vorm komen; hoe precies bereid je je voor?
- elfkritiek; tijdens het proces kritisch blijven kijken en leren kijken – hoe lopen lijnen/ wat vraagt de houtstructuur?
- Zoektocht; wat ontstaat er – ben ik nog bij mijn oorspronkelijke doel – is het wat ik wil?
- Spanning en emotie; wat doet het met je – zeg je: ja dit is het, niets meer aan doen.
- Abstraheren; kun je door kenmerken van de werkelijkheid te gebruiken laten zien wat je creatie voorstelt?
- Materieel (hout) als uitgangspunt? Het draaien als basis, maar zien wat ontstaat? Of is de vorm leidend? Wat wil ik uitbeelden?
- Zijn wij vrij om te ontwerpen of zijn persoonlijke eigenschappen (mede) bepalend?

Samen proberen wij antwoord te vinden op o.a. deze vragen. Kortom een zeer boeiende bijeenkomst in een even inspirerende omgeving. De foto's begeleiden deze bijdrage. Op de volgende bijeenkomst - voorjaar 2011 - tonen we elkaar onze nieuwe creaties. We houden jullie op de hoogte.

Namens de groep: Jan Pranger

Zelf maken van een bril

Het is al weer even geleden dat er in AktieRadius is geschreven over een bril. Als ik het goed heb opgezocht was het in maart 2003, een artikel van Henk Smit. Hij beschrijft daarin een bril waarbij voor de wielen gebruik wordt gemaakt van stofdichte lagers. Ik heb deze bril toen gemaakt en ik vond dat hij twee nadelen heeft: hij maakt veel lawaai en door de metalen lagers komen er gemakkelijk beschadigingen in het hout. Maar

geplaatst worden van maximaal 21 cm diameter. De randen moeten toch wel 4 á 6 cm breed zijn. Door twee lagen multiplex op elkaar te schroeven en lijmen kan dan een uitsparing gemaakt worden voor de drie rolhouders. Voor de wielen kun je heel goed gebruik maken van kunststof wielen, b.v. wieltes van rolschaatsen. Deze zijn te koop bij sportzaken, maar ook goedkoop verkrijgbaar op een rommelmarkt of

Foto 1: De bril in gebruik bij het maken van een parellijst van beukenhout.

Foto 2: Uithollen van een urn van moereik

Foto 3: Anton Hulst maakt een paraplustander van Robinia hoog ca. 50 cm!

eerst: wat is eigenlijk een bril? Een bril, ook wel steunbril genoemd, is een hulpmiddel dat voor twee werkzaamheden gebruikt kan worden: 1. voor lange, dunne werkstukken die bij het draaien zonder bril kunnen gaan slingeren en/of buigen 2. bij het uithollen van bekens en vazen. Dit uithollen, waarbij het werkstuk alleen op de motorkant van de draaibank vastzit, wordt ook wel ijldraaien genoemd. Het frame van een bril kan gemaakt worden van hout, maar voor de metaalbewerkers onder ons ook van staal of aluminium. Wil je gebruik maken van hout neem dan een heel goed stuk multiplex, dik liefst 18 of 20 mm. Betonplex is heel geschikt of door en door berkenhout. Maak de bril passend op jouw draaibank en zo groot mogelijk. De centerhoogte is bepalend voor de grootte van de bril. In mijn draaibank, met een centerhoogte van 50 cm, kan in de bril een vaas

een ze hands winkel door een paar oude rolschaatsen te slopen. Het voordeel van deze wieltes is dat ze soepel en bijna geruisloos over het hout lopen en dit niet beschadigen. Op foto 1 zie je dat de bril wordt toegepast voor het draaien van een lange dunne beukenhouten staaf, rond 15 mm, waar allemaal bolletjes op moesten komen. Op de lintzaag werd de staaf in vier delen gezaagd om er z.g. parellijsten van te maken. Op foto 2 is de bril toegepast voor het hol uitdraaien van een vaas. De vaas is gemaakt van z.g. moereik, eikenhout dat lang in het veen in Friesland heeft gelegen en nog heel gaaf en hard is. Op foto 3 zie je een bril gemaakt van staal en met dubbele wielen. Collega Anton Hulst maakte deze bril en gebruikt hem hier voor het maken van een paraplustander van maar liefst 50 cm hoog.

Ab Strijker, Lelystad

AFDELINGSNIEUWS

Afdelingsbijeenkomsten zijn in principe ook voor leden uit andere afdelingen te bezoeken. Wel graag van te voren afstemmen met de afdelingscontactpersoon waar u ook info kunt krijgen over de afdeling.

Afdeling Arnhem-Nijmegen

Afdelingscontactpersoon: Jaap Boks tel. 0481 372495

Bijeenkomsten in 2011: 15 januari (Evert Torn Broers: torsen d.m.v. een frees), 19 februari (jaarvergadering + klein onderwerp), 19 maart (Rob Driessen en Rinus Zwackhalen: afwerken). De bijeenkomsten worden gehouden in het clublokaal 'The Meeting' St. Maartenstraat te Elst (Gld), van 9.30 uur tot 12.30 uur.

Afdeling De Dommeldraaiers (Schijndel-Den Bosch)

Afdelingscontactpersoon: Arie Braspenning tel. 0418 513349 a.braspenning@planet.nl

Bijeenkomsten in 2011: 8 januari, 26 februari, 9 april, 28 mei, 27 augustus, 15 oktober, 3 december. De bijeenkomsten worden gehouden in Dorpshuis De Geut, Kerkstraat 4a, 5482 EJ Wijbosch, van 09.30 – 12.30 uur.

Afdeling Flevohoutdraaiers

Afdelingscontactpersoon: T. van der Kolk tel. 0341 418128 kolkies@caiway.nl

Bijeenkomsten in 2011:

Afdeling Haarlem

Afdelingscontactpersoon: Bas Melis, tel. 023-5247015, b.melis@online.nl

Bijeenkomsten in 2011: De bijeenkom-

sten worden gehouden bij Muck Douma, Groot Heiligland 18 te Haarlem en vangen aan om 14.00 uur.

Afdeling Haarlemmermeer

Afdelingscontactpersoon: Klaas Dikstaal tel. 020 6592977

Bijeenkomsten in 2011: 14 januari, 25 februari, 8 april, 20 mei en 1 juli. De bijeenkomsten worden gehouden op de locatie: Protestantse Kerk, Havikstraat 5, 1171 DW Badhoevedorp, tel. 020 6593133

Afdeling Limburg

Afdelingscontactpersoon: Jan Hovens tel. 077 3549717 jhovens@worldonline.nl

Afdeling Lochem

Afdelingscontactpersoon: Hans Langkamp tel. 0547 351881 fam.langkamp@live.nl

Bijeenkomsten in 2011: 10 januari (onderwerp doosje), 14 februari (onderwerp excentrisch draaiwerk) De bijeenkomsten worden gehouden op de locatie: Kunstlokaal 11, Bosberg 29, Borculo en vangen aan om 19.30 uur.

Afdeling Noord

Afdelingscontactpersoon: Willem v.d. Schors tel. 0594 213326 wmvdschors@wanadoo.nl

Bijeenkomsten in 2011: De bijeenkomsten worden gehouden op de locatie: Dependance Stadswerkplaats Groningen, Antillenstraat 2 en vangen aan om 12.30 uur. Inloop vanaf 12.00 uur.

Afdeling Noord-Holland Noord

Afdelingscontactpersoon:

Aad Sneeboer tel. 0229 270982 am.sneboer@quicknet.nl

Bijeenkomsten in 2011: dinsdag 25 januari, donderdag 10 maart, donderdag 21 april, dinsdag 24 mei, donderdag 1 september, dinsdag 18 oktober, donderdag 24 november De bijeenkomsten worden gehouden in het dorpshuis "de oude school", Dorpstraat 72, 1711 RK Hensbroek en beginnen om 19.30 uur.

Afdeling Rotterdam

Afdelingscontactpersoon: Bert Rosbach tel. 010 4184786 a.rosbach@chello.nl

Afdeling Utrecht,

Werkgroep 'De Lekstroom'

Afdelingscontactpersoon:

Jasper v.d. Visch tel. 034 6212368 jvdvisch@hetnet.nl

Bijeenkomsten in 2011: De bijeenkomsten worden gehouden op de locatie: de Oude School te Lopikerkapel en vangen aan om 14.00 uur.

Afdeling Veluwe

Afdelingscontactpersoon:

Bob Kemerink tel. 038 4540540 bob.kemerink@ziggo.nl

Bijeenkomsten in 2011: 19 februari, 7 mei, 17 september en 10 december De bijeenkomsten worden gehouden in een zaal van de Sionskerk, Asseltseweg 6, 8161 VV Epe.

Afdeling De Waarden

Afdelingscontactpersoon:

Gerrit de Jong tel. 0182 382973 gjmdejong@hetnet.nl

De bijeenkomsten worden gehouden bij Adrie Bezemer.

Afdeling Zeeland 'De Scheldedraaiers'

Afdelingscontactpersoon:

Piet Cevaal 0118-591753 cevaaldep@zeelandnet.nl

Bijeenkomsten in 2011: elke eerste zaterdag van de maand. De bijeenkomsten worden gehouden in Het Ambachtscentrum, Kattendijksedijk te Goes en vangen aan om 09.30 uur.

AGENDA

DemoDag april

Demodag oktober

MUTATIES LEDENLIJST

Mutaties ledenlijst

nieuwe leden 3de kwartaal 2010

- K. Hofstra, 't Leanstje 11, 8584 VG Hemelum
 - B. Ketelaar, Geert v.d. Zwaagstraat 12, 8401 BS, Gorredijk
 - H.P. van Leeuwen, Vlagtwedderstraat 89, 9545 TB Bourtange
 - F. v.d. Sluis, Walstro 14, 1657 KH Abbekerk
- Opzeggingen met onmiddellijke ingang*
- F. van Aalst, Dronten
 - L.J. Bloem, Siddeburen
 - J.G. Janssen, Elst
 - A.P.N. van Rijn, Leidschendam

- J. Vermeer, Deventer
 - W.A. Wijngaarden, Dronten
- Verhuisberichten 3de kwartaal 2010*
- K. Dijkema, Opwierderweg 81, 9902 RB Appingedam
 - R. Mars, Galgengoorweg 16, 7251 JD Vorden
- Overlijden*
- J.G. Janssen, v.d. Veenstraat 16, Elst

In Memoriam Jan Janssen.

Houtdraaien kent een groot aantal senioren. Onherroepelijk volgt daaruit dat regelmatig leden ons ontvallen. Helaas hebben wij op 18 augustus afscheid moeten nemen van Jan Janssen, uit Elst. Hij was sinds een jaar of 4 lid van de afdeling Arnhem/Nijmegen en was vol plannen om zich in zijn nieuwe hobbie te verdiepen. Het heeft niet zo mogen zijn. Jan is maar 66 jaar geworden. We zullen zijn enthousiaste houding en inbreng missen.

Afdeling Arnhem/Nijmegen

Vormgeving in hout

Het museum De Timmerwerf in de Lier (ZH) organiseert de tentoonstelling Vormgeving in Hout met medewerking van de groep Vormgevers in Hout en de afdeling Haarlemmermeer e.o. van Radius. De tentoonstelling is geopend op vrijdag 26 november en is verder open elke zaterdag van 10.00 uur tot 16.00 uur, daarna na afspraak tot 16 april 2011. Adres museum: Hoofdstraat 63 2678CG De Lier (ZH) e-mail: info@detimmerwerf.nl Website: www.museumdetimmerwerf.nl

Inlichtingen: mevr. Ellie Elshof 0628696469
Klaas Dikstaal 020-6592977

Te koop aangeboden:

Originele **Myford ML8 electromotor**, 230 Volt, 3/4 PK. Motor overcompleteet wegens aanschaffing frequentieregelaar. Wordt eventueel geleverd met omkeerschakelaar. Prijs: redelijk aanbod. Aad Lesman. Tel. 010 4587978.

Te koop aangeboden:

een **zware houtdraaibank** voor het grote werk. Maximum te draaien diameter ca. 100 cm (bij beperkte dikte van het werkstuk). Tussen de centers 70 cm. Afmetingen van de bank 180 x 65 cm. Met 3 fasen, 2200 Watt motor die aangestuurd kan worden met een frequentieomvormer die met 1 fase gevoed wordt. Deze omvormer is separaat te koop. Meer informatie: René Wetzels Tel. 0485 361138
Of e-mail r.wetzels@hetnet.nl

Te koop aangeboden:

Vlak- en van diktebank (combinatie), merk ELECTRA, schaafbreedte 25 cm, schaafhoogte 16 cm, bladlengte 104 cm. Vaste prijs € 450
Slijpsteen TORMEK 2000, type SE250. Vaste prijs € 200
Inlichtingen: G. Hoekstra, Drachten. Tel. 0512 520042

Te koop aangeboden:

Houtdraaibank merk Hempel motor 380 V (2 jaar oud) as M 33. Het meedraaiend center heeft een snelspanner en MC5. Hoogte vanaf het bed tot aan de as 24 cm. Verder zijn er 3 leunspanen, een opspanplaat en een bril bij. En een **frequentieregelaar** 2 jaar oud, ook afzonderlijk te koop.

Inlichtingen: Willem vd Schors, Oldekerk.
E-mail wmvdschors@orange.nl

**Bezoek ons
in onze
nieuwe winkel !**

- Een groot, overzichtelijk winkelgedeelte
- Een accessoirafdeling met vele voorbeelden
- Een werkplaats voor cursussen met 10 werkplekken
- Een galerie- en presentatieruimte
- Een kantoor en verpakafdeling

Duitsland, 49744 Groß Hesepe, Meppener Str. 111
www.drechselbedarf-schulte.de

LIDMAATSCHAP

De kosten van het lidmaatschap van RADIUS bedragen
€ 25,- per jaar; voor leden wonende in het buitenland
€ 27,50 per jaar.

Bij inschrijving zijn de volgende opties mogelijk.

- 1 € 25,00 - lid voor het hele jaar plus alle tijdschriften van dat jaar
- 2 € 12,50 - lid na 1 juli met tijdschriften van het tweede halfjaar
- 3 inschrijven na 1 november, lid m.i.v. 1 januari daaropvolgend.

De inschrijf- en administratiekosten bij elk van deze mogelijkheden bedragen Euro 5,-

Men is lid van de vereniging nadat zowel het inschrijf-formulier als de inschrijf- en administratiekosten zijn ontvangen. Verzoeken adreswijzigingen tijdig door te geven aan de ledenadministrateur, deze zorgt voor verdere verspreiding hiervan.

Het lidmaatschap wordt stilzwijgend voortgezet, tenzij het lid tenminste 4 weken vóór het einde van het kalenderjaar schriftelijk aan de ledenadministrateur bericht dat men het lidmaatschap wil beëindigen.

ING BIC code: BIC INGBNL2A
ING IBAN code: IBAN NL66INGB0000741949
Rabobank BIC code: RABONL2U
Rabobank IBAN code: NL54RABO0396 3723 17

Cursus Snijdend Houtdraaien door Christiaan Jörg

In kleine groepjes (max. 3 personen) leer je op een grote bank (Wema, Jet) met zelfvertrouwen en plezier je hobby uit te oefenen.

Basiscursus I en II (8 x 4 uur) € 380

Voor mensen die willen beginnen (I) en draaiers die het juiste spoor nog niet gevonden hebben (II).

Vervolgcurcus (4 x 4 uur) € 190

Tussen de centers en voor de kop. Het uitbouwen van de reeds geleerde kennis en kunde.

Inschrijfformulier en informatie
Christiaan Jörg W. Heukelslaan 6
3581 SP Utrecht
Tel. 030 – 2513 684
info@christiaanjorg.nl

www.christiaanjorg.nl

Direct **uit voorraad** leverbaar...
ruim 80 soorten **massief** hout
Klik op **www.af.nl** voor meer informatie

➔ In onze ruime voorraad kunnen wij op de ouderwetse manier bestekzoeken. Ook hebben wij een houthobby-zolder waar wij kleinere stukken hout verkopen. Een walhalla voor instrumentbouwers en houtdraaiers. De meeste stukken zijn al geschaafd en alles is per stuk geprijsd. **U bent welkom!**

Arnhemse Fijnhouthandel
Driepoortenweg 12, 6827 BR Arnhem
tel: 026-3648435 fax: 026-3630309

